

Natura 2000 område nr. 76 Store Vandskel, Rørbæk Sø, Tinnet Krat og Holtum Ådal øvre del

Områdebeskrivelse

Natura 2000 området består af 2 habitatområder, et nordligt og et sydligt. Området ligger omkring vandskellet mellem Skjern Å- og Gudenåsystemerne.

I det nordlige område har Holtum Å sit udspring i Nedergård Skov. Den løber i en markant ådal mod nordvest og er en af landets vandrigeste åer, som indgår som en af de største i Skjern Å-systemet.

I det sydlige område udgør en meget stor grundvandstilstrømning starten på landets to største vandløb, nemlig Gudenåen og Skjern Å. Gudenåen løber mod sydøst i en flad dal, og mod nord løber Skjern Å gennem en mere smal, skarpt nedskåret dal og videre gennem Rørbæk Sø, der er formet af smeltevand som et langstrakt, dybt bassin i dalbunden.

De 3 vandløbs udspring udgøres af en mosaik af kilder, småsøer og kærømråder. Områderne er meget varierede og rummer artsrige naturområder, bl.a. med artsrig vegetation, insektfauna og forekomst af sjældne svampe- og plantearter.

Begge habitatområder ligger tæt på israndslinien, og den sandede og næringsfattige jordbund er naturgrundlaget for heder, overdrev og store, flotte egekrat. Fremlevende kalkholdigt grundvand fra den underliggende moræne betinger udviklingen af rigkær og kalkrige kildevæld.

Det samlede areal er på 2.389 ha, hvoraf det nordlige område udgør 168 ha, og det sydlige område udgør 2.221 ha.

Vigtigste naturværdier

Nogle af egekrattene i området domineres af stilkeg og er dermed habitatnaturtypen stilkegeskove og -krat. Store værdifulde egekrat er dog domineret af vintereg og er derfor ikke en habitatnaturtype. I skovområderne findes endvidere elle- og askeskove, bøgeskove på mor og skovbevoksede tørvemoser.

Den lysåbne natur er meget afvekslende: De mange kalkholdige kilder og vældområder, som føder de 3 store åer, er helt specielle for dette Natura 2000 område. De næringsrige søer er repræsenteret først og fremmest ved Rørbæk Sø, som rummer en række vandaksarter. Vandløb med vandplanter er repræsenteret ved de 3 åer samt deres tilløb. Spredt ud i hele området findes desuden tørre og våde heder, enekrat på heder, værdifulde sure overdrev, tidvis våd eng samt en del mindre hængesæksarealer og brunvandede søer.

Bæklampret forekommer i de 3 store vandløb, og stor vandsalamander yngler i små vandhuller i flere delbestande. Herudover findes der veludviklede rigkær med bl.a. maj- og plettet gøgeurt og sjældne mosarter. Odder er også observeret.

Trusler mod områdets naturværdier

Der er foretaget en tilstandsvurdering for de fleste af områdets naturtyper, og truslerne mod udpegningsgrundlaget er registreret. De væsentligste er nævnt her:

Atmosfærisk kvælstofdeponering (eutrofiering) udgør en trussel mod flere naturtyper. Ud over de sure overdrev er kalkoverdrev på udpegningsgrundlaget for det nordlige område, men naturtypen er ikke fundet i området de seneste år.

Tilgroning med træer, buske og høje urter pga. manglende afgræsning er en akut trussel mod områdets store forekomster af heder, kildevæld og rigkær og i mindre omfang de sure overdrev.

Unaturlige vandstandsforhold som følge af grøftning er observeret i tidvis våd eng, hængesæk, kildevæld og rigkær.

Uhensigtsmæssig drift påvirker skovnaturtyperne, og pesticider og gifte skønnes at påvirke flere naturtyper direkte, hvor de ligger lige op til omdriftsarealer.

Målsætning og indsats

Den overordnede målsætning for området er, at områdets skove, lysåbne natur, store og små søer og vandløbene udgør to store, sammenhængende naturområder med vægt på ekstensiv drift og udnyttelse og med gode hydrologiske og naturmæssige sammenhænge mellem våde og tørre naturtyper. Rørbæk Sø, Skjern Å, Gudenå og Holtum Å skal opnå gunstig naturtilstand, hvilket forudsætter en god vandkvalitet. Områdets truede naturtyper og arter prioriteres højt. Det gælder våde og tørre heder, sure overdrev, tidvis våd eng, rigkær og odder. Ligeledes prioriteres kildevæld, levesteder for stor vandsalamander og den nationale ansvarsart damflagermus. Arealet af sure overdrev og våd hede skal øges, og der skabes så vidt muligt sammenhæng mellem forekomsterne. Der sikres desuden en fortsat gunstig naturtilstand og øget sammenhæng af stilkege-krattene.

Indsatsen vil helt overvejende dreje sig om sikring af og/eller genindføre lysåbne forhold ved rydning af opvækst og drift (græsning) af naturtyperne samt gennemføre en indsats over for invasive plantearter. For mange vandafhængige naturtyper vil det desuden være afgørende at sikre en forbedret hydrologi, ligesom der skal sikres gode levesteder for f.eks. damflagermus, stor vandsalamander, odder og bæklampret.

Arealreduktion/fragmentering imødegås ved udvidelse af arealet af og sammenkædning af forekomsterne med våd og tør hede, surt overdrev, tidvis våd eng, kildevæld og rigkær, hvor det naturmæssigt er muligt. Herved gøres også en indsats for de truede naturtyper. Skovnaturtyper sikres ved indgåelse af aftaler.

Oversigt over de væsentligste virkemidler til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke relevant
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter	X			
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger		X		
Ekstensiv drift Fx indførelse eller opretholdelse af græsning, høslet mm.	X			
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)	X			
Reducere forstyrrelser				X
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder		X		
Sammenkædning af naturarealer Fx ved udlæg af naturarealer til samdrift af mindre og adskilte naturområder.	X			